

**KÜRESEL BİR KRİZİN
ÇÖZÜMÜNE GİDEN YOL:
AVRUPA YEŞİL
MUTABAKATI**

İçindekiler

KÜRESEL BİR KRİZİN ÇÖZÜMÜNE GİDEN YOL: AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI	2
A) Küresel Anlamda Gittikçe Büyüyen Tehlike: İklim Değişikliği	2
B) İklim Değişikliğine Karşı Yürütülen Uluslararası Anlaşmalar ve Süreçler	3
a) Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi.....	4
b) Kyoto Protokolü	5
c) Paris İklim Anlaşması.....	5
d) Türkiye'nin İklim Değişikliği Konusundaki Uluslararası Gelişmelerde Konumu	5
C) Avrupa Yeşil Mutabakatı Genel Çerçeve	6
a) Avrupa Yeşil Mutabakatı Politika Alanları.....	7
b) Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması.....	9
c) Avrupa Birliği Yeni Sanayi Stratejisi	9
d) Döngüsel Ekonomi Eylem Planı.....	10
D) Türkiye'nin Avrupa Yeşil Mutabakatı Eylem Planı	11
a) Türkiye AYM Eylem Planı Kapsamında Planlanan Faaliyetler.....	11
b) Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın Türkiye Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sektörüne Etkisi	13
E) Sonuç	16
Başvurular	18

KÜRESEL BİR KRİZİN ÇÖZÜMÜNE GİDEN YOL: AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI

İklim değişikliği, sera gazı etkisi, küresel ısınma ve karbon salımı gibi terimlerle günlük hayatta karşılaşılma sıklığı gün geçtikçe artmaktadır. Güncel uluslararası ve ulusal gelişmeler ışığında bu terimlerin mevcut sosyal ve ekonomik düzenleri farklı bir yöne götürdüğü görülmektedir.

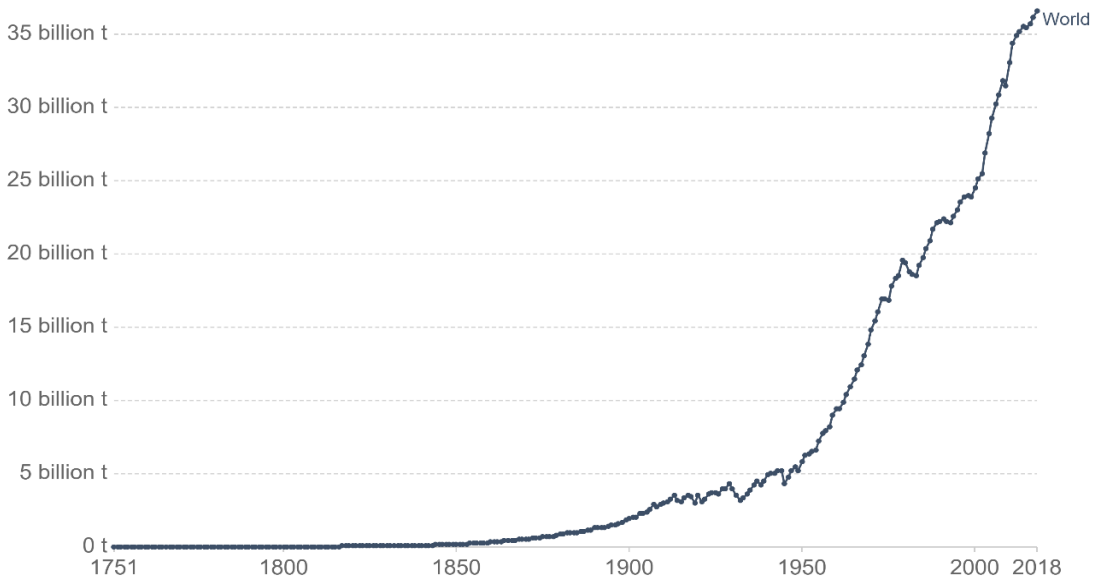
Özellikle 2019 yılı Aralık ayında Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen tarafından açıklanan Avrupa Yeşil Mutabakatı ile iklim değişikliğinin pek çok alanda gündemi tamamen değiştirdiğini söylemek mümkündür. Türk hazır giyim ve tekstil sektörlerinin en önemli ihracat pazarı konumundaki Avrupa Birliği'nin bu alandaki hedefleri ve uygulamaları ihracatçılarımızı da birincil dereceden etkileyecektir.

Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın (AYM) genel çerçevesi ve sektörlerimize etkisini incelemekten önce Avrupa Yeşil Mutabakatı öncesinde uluslararası arenada bu konunun gündeme geliş sürecini ele almak, AYM'nin anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

A) Küresel Anlamda Gittikçe Büyüyen Tehlike: İklim Değişikliği

Dünya yaklaşık 4 milyar yıldır canlılara ev sahipliği yapan tek gezegen olarak bilinmektedir. Bu tarih dikkate alındığında henüz 300 bin yıldır dünya üstünde olan insanoğlunun mavi gezegen macerasının "dün" başladığını söylemek çok da yanlış olmayacaktır. Bu kısa tarih içinde dünyanın sınırlı kaynakları, insanoğlunun sonsuz ihtiyaçları doğrultusunda günümüze kadar kullanılmıştır. Ancak bu ihtiyaçları karşılamak üzere gerçekleştirilen faaliyetlerin sonuçları gezegendeki hayatın geleceği açısından artık göz ardı edilemeyecek derecede tehlikeli hale gelmiştir.

Dünya Geneli Yıllık Karbon Emisyonları (1751-2018)

Şekil 1 Dünya Geneli Yıllık Karbon Emisyonları (1751-2018), Global Carbon Project; Carbon Dioxide Information Analysis Centre (CDIAC), 2020; https://ourworldindata.org/grapher/annual-co-emissions-by-region?tab=chart&stackMode=absolute&time=earliest..latest&country=~OWID_WRL&region=World (Ritchie & Roser, 2020).

Tarihsel açıdan dünya genelinde karbon salımının grafiği incelendiğinde, Sanayi Devrimi öncesinde karbon salım düzeyinin oldukça düşük olduğunu ve 20. yüzyılın ortalarına kadar emisyon artışının göreceli olarak yavaş olduğunu söylemek mümkündür. Ancak 1950’de karbon salımının 6 milyar ton düzeyine yükseldiği, 1990 yılında ise bu seviyenin neredeyse 4 katına çıkarak 22 milyar tona ulaştığı görülmektedir. Her ne kadar bu artış trendi son birkaç senede yavaşladıysa da günümüzde her yıl yaklaşık 36 milyar ton karbon atmosfere salınmaktadır (Ritchie & Roser, 2020).

Karbon salımının yıllar içindeki değişimi, sadece sayısal bir verinin artışı olarak değerlendirilmemelidir. Bu salımların sonucunda, atmosferdeki karbondioksit miktarı da artarak hava sıcaklığının geri dönüşü zor şekilde artmasına sebep olmaktadır. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC)’ne göre dünyanın ortalama 2⁰C’lik bir artışının %50 ihtimalle engellenebilmesi için atmosferdeki karbon miktarının 450 ppm seviyesine sabitlenmesi gerekirken, 2019 yılı itibarıyla bu rakamın 409,8 ppm olarak kaydedilmesi bu ihtimalin gerçekleşmesinin zorluğunu kanıtlamaktadır (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC), 2020). Atmosferdeki karbon miktarının en son 3 milyon yıl önce bu seviyelerde olması da durumun ciddiyetini göstermesi açısından önemlidir.

Bu veriler ışığında, yaşanabilir bir gelecek ve dünya için atmosfere salınan karbondioksit miktarının düşürülmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. İnsan eliyle ortaya çıkan -özellikle enerji için fosil yakıt tüketimi ve çimento üretimi gibi nedenlerle- bu sorunun düzelmesi için doğanın kendini yenileme ve iyileştirme gücü yetersiz kalmaktadır. Faaliyetlerimiz sonucunda sera etkisini destekleyen karbondioksitin yanında başka pek çok sera gazı olsa da etkisi en yüksek olan ve en önemlisi de miktarını azaltabileceğimiz sera gazı, karbondioksittir. Bu çerçevede, uluslararası alanda da iklim değişikliği konusu ele alınıp gerekli düzenlemelerle ilgili adımlar atılmaya başlanmıştır.

B) İklim Değişikliğine Karşı Yürütülen Uluslararası Anlaşmalar ve Süreçler

İklim değişikliğinin sonuçlarının hava sıcaklığı artışına indirgenmesi, bu olgunun diğer alanlardaki etkisini anlamayı güçleştirmektedir. Hava sıcaklığı artışı tarım ürünlerinin çeşitliliği ve yetiştirilmesi ve su kıtlığı gibi alanlarda sorunlara neden olmasının yanında 2019 yılı sonunda başlayan ve tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisinin de gösterdiği gibi yeni virüs ya da bakterilerin ortaya çıkmasına ve salgın hastalıkların da artmasına neden olabilecektir.

Bu etkilerin elbette ekonomik hayatı ve ticareti etkilemesi de kaçınılmazdır. OECD’nin 2015 yılında yayınlanan İklim Değişikliğinin Ekonomik Etkileri raporuna göre, iklim değişikliğiyle ilgili herhangi bir aksiyon alınmaması durumunda küresel GSYH’nin 2060 yılına kadar %1 ila %3,3 arasında azalması beklenmektedir (OECD, 2015). Aynı raporda, modellemede kullanılan 25 bölgeden 23’ünün bu değişikliklerden negatif anlamda etkileneceği, özellikle Asya ve Afrika bölgelerinde bu etki düzeyinin daha yüksek olacağı ortaya çıkmıştır.

Küresel anlamda gittikçe büyüyen bu tehlikenin mevcut düzenin devamıyla gittikçe büyüyeceğinin anlaşılmasıyla birlikte ülkeler, iklim değişikliği konusunu uluslararası alanlarda dile getirerek bu soruna ortak yapıcı çözümlerin arayışına girmiştir.

a) Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi

1992 yılında Rio'da düzenlenen Birleşmiş Milletler (BM) konferansı iklim değişikliği konusunda küresel anlamda atılan ilk adımlardan biri olarak nitelendirilebilecek bir yapıya sahiptir. İlgili toplantıda bir araya gelen ülkeler yeni bir iklim rejiminin kurulmasına yönelik BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ni (BMİDÇS) imzalayarak sera gazı salımlarını 1990 seviyesinden aşağıya çekmeyi kabul etmiştir. Sözleşme Tarafların azaltım ve iklim değişikliğinin etkilerine uyuma ilişkin yükümlülüklerini tanımlarken gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere farklı yükümlülük koşulları tanımlamaktadır. 1995 yılından itibaren de ilgili çerçeve sözleşmeye taraf olan ülkeler Taraflar Konferansı'ndan her yılın Aralık ayında bir araya gelerek konuyla ilgili atılacak somut adımları ele almıştır.

Şekil 2 Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Rio de Janeiro, 1992.

Sözleşmede yer alan ülkelerin tümünü kapsayan yükümlülüklerle birlikte gelişmiş ülkelere farklı yükümlülükler yüklenmiş ve bu ülkeler iki ayrı grupta EK-I ve EK-II ülkeleri olarak yeniden sınıflandırılmıştır.

EK-I ülkelerinin yükümlülükleri:

- Sera gazı emisyonlarını sınırlandırmak
- Sera gazı yutaklarını korumak ve geliştirmek
- İklim değişikliğini önlemek için aldıkları önlemleri ve izledikleri politikaları bildirmek
- Mevcut sera gazı emisyonlarını ve emisyonlarla ilgili verileri iletmek

Ek-II ülkelerinin yükümlülükleri:

- Bu gruptaki ülkeler, birinci grupta üstlendikleri yükümlülüklerle ilaveten çevreye uyumlu teknolojilerin özellikle gelişme yolundaki taraf ülkelere aktarmak

- Çevreye uyumlu teknolojilere erişimi teşvik etmek, kolaylaştırmak ve finanse etmek

EK-II ülkeleri, EK-I ülkelerinin alt kümesi olup, EK-II’de bulunan ülkelerin gelişme yolundaki ülkeleri yönlendirme ve finanse etmek gibi ek yükümlülükleri de bulunmaktadır (Dış İşleri Bakanlığı, 2021).

b) Kyoto Protokolü

1997 yılında BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi altında imzalanan Kyoto Protokolü sanayileşmiş ve gelişmiş ülkelere bağlayıcı salım azaltım yükümlülükleri getirerek sorumluluk düzeylerini artırmıştır. Kyoto Protokolü’nün ilk dönemi ile ülkeler 2008-2012 yılları arasındaki karbon salım hedeflerini belirterek sıcaklık artışını 0,02 ila 0,28 °C arasında sınırlandırmak üzere ortak karar almıştır. Protokolün 2013-2020 yılları arasını kapsayan ikinci döneminde ise emisyon taahhütü olarak 1990 yılına göre %18 oranında azaltılması kararı alınmıştır.

Kyoto Protokolü’nde BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nde belirlenen EK-I ülkeleri Kyoto Protokolü’nde EK-B listesini oluşturmaktadır. Bu ülkeler 2008-2012 yılları arasındaki birinci taahhüt döneminde sera gazı emisyonlarının toplamını 1990 yılındaki seviyenin %5 altına düşürmeyi taahhüt etmişlerdir. Protokolün ikinci dönemi, 2013-2020 yılları arasını kapsamakta olup, ülkeler 2020 yılında 1990 yılına göre sera gazı salımlarını %18 oranında düşürmesini taahhüt etmişlerdir. EK-B dışındaki ülkelerin ise sera gazı salımı konusunda herhangi sayısal bir taahhütü bulunmamaktadır.

c) Paris İklim Anlaşması

Her ne kadar Kyoto Protokolü’nün çizdiği çerçeve ile iklim değişikliği konusunda daha somut taahhütler ve adımlar söz konusu olmuş olsa da süreç içinde sera gazı salımına yönelik verilen taahhütlerin yerine getirilemediği görülmektedir. Bu kapsamda daha önce 2020 yılına kadar uzatılan Kyoto Protokolü’nün yerine 2015 yılında 21. Taraflar Konferansı dahilinde Paris İklim Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma sera gazı emisyonunu 2030'a kadar 56 milyar ton düşürerek küresel sıcaklık artışını yüzyılın sonuna kadar sanayi öncesi seviyelere kıyasla 2°C altında ve tercihen 1,5°C seviyesinde tutmayı hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşabilmek için de özellikle gelişmiş ülkelerin geliştirmekte olan ülkeleri finansal anlamda desteklemesi söz konusudur.

Paris Anlaşması’yla birlikte, iklim değişikliği konusunda uluslararası alanda iklim değişikliği konusunda “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli imkan ve kabiliyetler” anlayışı hakim olmaya başlamıştır. Yani bu anlaşmayla, gelişmiş ve geliştirmekte olan ülke sınıflandırılması dahilindeki tüm Taraflar iklim değişikliğine karşı önlem alma yükümlülüğü altına girmektedir.

d) Türkiye’nin İklim Değişikliği Konusundaki Uluslararası Gelişmelerde Konumu

Bu noktada ülkemizin uluslararası alanda gerçekleştirilen bu gelişmelerdeki pozisyonunun da ele alınması gerekmektedir. Türkiye her alanda olduğu gibi iklim değişikliği konusunda da

uluslararası gelişmeleri yakından takip ederek bir ülke duruşu ortaya koymuştur. Bu erevede, Türkiye 1992 yılında BM İklim Değişikliği ereve Sözleşmesi'nde "gelişmiş ülkeler" statüsünde yer almış olup, 7.Taraflar Konferansı'nda diğer EK-I ülkelerinden farklı konumu dikkate alınarak EK-II listesinden çıkarılmış ve 24 Mayıs 2004'te 189. Taraf olarak BMİDÇS'ye katılmıştır (evre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020). Bu kapsamda Türkiye, Ek-I kapsamında olup "zel Őartları" Taraflar Konferansı kararlarıyla kabul edilmiş olan tek ülkedir.

Bu erevede, Kyoto Protokolü'nn 1997 yılında Taraf ülkelerce kabul edildiği sırada Türkiye'nin BMİDÇS tarafı olmaması nedeniyle Türkiye EK-B lkeleri arasında yer almadığı için herhangi bir sera gazı salımı azaltımı yükümlülüğü bulunmamaktadır. Türkiye Paris İklim Anlaşması'nı ise 22 Nisan 2016 tarihinde, 175 imzacı ülkeyle birlikte New York'ta imzalamış, ancak henüz taraf olmamıştır. Bununla birlikte, 2015 yılında Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı'nı sözleşme sekreteryasına sunmuştur (evre ve Şehircilik Bakanlığı, 2021).

Paris İklim Anlaşması'nda BMİDÇS'de belirlenen ve Kyoto Protokolü'nde de sürdürülen Ekler sisteminden uzaklaşılarak herhangi bir tanım yapılmadan gelişmiş ülke ve gelişmekte olan ülkelere atıf yapılarak yükümlülükler belirlenmiştir. Türkiye BMİDÇS'de özel durumu dikkate alınarak EK-II listesinden çıkartılmış olup EK-I listesinde yer alan gelişmiş ülkeler arasında bulunmaktadır. Bu nedenle Türkiye gelişmekte olan bir ülke olmasına rağmen, kağıt üstünde gelişmiş ülkeler arasında bulunduğu için Paris Anlaşması'nın öngördüğü finansman olanaklarından yararlanamama ihtimali nedeniyle sözleşmeye taraf olmamaktadır.

C) Avrupa Yeşil Mutabakatı Genel ereve

Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen 11 Aralık 2019 tarihinde Avrupa Yeşil Mutabakatını açıklayarak 2050 yılına kadar Avrupa Birliği'nin İklim-nötr kıta olma hedefini de ortaya koymuştur. Avrupa Yeşil Mutabakatı ile Avrupa Birliği'nin 2050 yılına kadar sanayi dönüşümünü yeni bir büyüme stratejisiyle gerçekleştireceği ve geliştireceği tüm politikaların iklim değişikliği ekseninde hayata geçirileceği anlaşılmaktadır.

Von Der Leyen yaptığı açıklamada, uygulamaya koyulacak olan yeni düzenle birlikte çevreye zararlı ve karbon temelli büyümenin yerini enerji ve materyal verimli, döngüsel ekonomiyi temele alan büyüme modellerine bırakacağını belirtmiştir.

Şekil 3 Ursula Von Der Leyen Avrupa Yeşil Mutabakatı Tanıtım Toplantısı, 2019.

Bu kapsamda Avrupa Birliği yeni bir büyüme stratejisi çerçevesinde 2050 yılına kadar İklim-Nötr Kıta olma vizyonuyla kaynak etkin ve rekabetçi bir ekonomi olma yolunda yeni politika değişikliklerini uygulamaya başlamıştır.

a) Avrupa Yeşil Mutabakatı Politika Alanları

Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında uygulanması planlanan politika başlıklarına bakıldığında zaman ilgili politika düzenlemelerinin iklim değişikliği ekseninde gerçekleştirilmesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Genel anlamıyla bu politika değişiklikleri aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (European Commission, 2020).

Biyçeşitlilik: Daha sağlıklı bir doğa ekosistemi için biyçeşitliliğin sağlanması

Çiftlikten Çatala: Daha sağlıklı ve sürdürülebilir bir AB gıda sistemi

Sürdürülebilir Tarım: AB tarımının sosyal, ekonomik ve çevresel anlamda sürdürülebilir hale getirilmesi

Temiz Enerji: Enerji sisteminin karbondan tamamen arındırılması için sanayide ve üretimde kömür kullanımını sınırlandıracak şekilde yenilenebilir enerji kaynaklarına yoğunlaşılması

Sürdürülebilir Sanayi: Daha sürdürülebilir, daha çevreye saygılı üretim döngüleri oluşturmanın sağlanması

İnşaat ve Yenileme: Daha temiz, çevre dostu binalar inşa edilmesi ve mevcut binaların yeni politikalar çerçevesinde yenilenmesi

Sürdürülebilir Ulaşım: Ulaşım sistemlerinin hem ulaşım hem de sanayi için daha sürdürülebilir ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi

Kirliliğin Engellenmesi: Çevre kirliliğinin hızlı ve etkin bir şekilde sonlandırılması

İklim Eylem Planı: 2050 yılına kadar Avrupa Birliği'nin iklim-nötr kıta haline getirilmesi

Bu politika değişikliklerinin tümü dikkate alındığında, Avrupa Birliği'nin tüm politikalarını ve eylemlerini artık iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik ekseninde gerçekleştirileceği net bir şekilde görülmektedir. Genel anlamda belirlenen politika alanları dahilinde gerçekleştirilecek değişim ve dönüşümler sadece Avrupa Birliği ülkelerini değil, bu ülkelerle ikili ilişki içinde bulunan tüm ülkeleri ekonomik, sosyal ve siyasi anlamda etkileyecektir.

Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın 2019 yılı Aralık ayında açıklanması sonrasında, Avrupa Birliği tarafında pek çok farklı alanda hızlı bir şekilde yeni düzene geçiş kapsamında yeni stratejiler ve eylem planları açıklanmış olup, bu değişikliklere yönelik danışma süreçleri de yürütülerek farklı paydaşların katılımıyla bütüncül ve kapsayıcı bir yol haritası oluşturulması hedeflenmektedir.

AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN STRATEJİ DEĞİŞİKLİKLERİ	
11 Aralık 2019	Avrupa Yeşil Mutabakatı
14 Ocak 2020	Avrupa Yeşil Mutabakatı Yatırım Planı ve Adil Geçiş Mekanizması
4 Mart 2020	Taslak Avrupa İklim Kanunu
10 Mart 2020	Yeni AB Sanayi Stratejisi
11 Mart 2020	Döngüsel Ekonomi Eylem Planı
4 Mart-1 Nisan 2020	Sınırdaki Karbon Mekanizması Geri Bildirim Süreci
20 Mayıs 2020	Tarlardan Sofraya ve AB 2030 Biyoçeşitlilik Stratejileri
8 Temmuz 2020	AB Sinerji Sistemlerinin Entegrasyonu ve Hidrojen Stratejisi
22 Temmuz-28 Ekim 2020	Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Kamu Danışma Süreci
17 Eylül 2020	2030 İklim Hedefi Planı
14 Ekim 2020	AB Kimyasallar Stratejisi
14 Ekim 2020	AB Renovasyon Dalgası
13 Kasım 2020	AB Yeni Tüketici Gündemi
9 Aralık 2020	Avrupa İklim Paketi
10 Aralık 2020	Avrupa Batarya Anlaşması

Şekil 4 Avrupa Birliği AYM Kapsamında Gerçekleştirilen Strateji Değişiklikleri, 2020.

Özellikle ticari anlamda ikili ilişkiler üzerinde etkisi olacak olan yeni uygulama alanları ve politika değişiklikleri incelendiğinde Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması, Avrupa Birliği Yeni Sanayi Stratejisi ve bu strateji planı dahilinde ele alınan Döngüsel Ekonomi Eylem Planı konularındaki gelişmelerin dikkatle takip edilmesi gerektiği görülmektedir.

b) Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması

Planlanan bu uygulama ile ithalat fiyatının, seçilen sektörler için eşyanın karbon içeriği dikkate alınarak belirlenmesi söz konusu olacaktır. Dolayısıyla tedarik zincirinin her aşamasını maliyet açısından etkileyecek yeni düzenlemelerin kapıda olduğunu söylemek mümkündür. Henüz Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması kapsamında uygulanması planlanan sistem açıklanmış değildir ancak yapılan açıklamalar doğrultusunda 4 farklı seçenek ön plana çıkmaktadır:

1. Karbon kaçağı riski olan sektörlerde ithal ürünler için sınırdaki vergi/gümrük vergisi uygulanması
2. AB Emisyon Ticaret Sistemi'nin (ETS) ithalatı kapsayacak şekilde genişletilmesi
3. İthalat için AB ETS dışında yeni bir emisyon ticaret mekanizmasının oluşturulması
4. Karbon kaçağı riski olan sektörlerde tüketim düzeyinde vergi alınması

Karbon Düzenleme Mekanizması konusunda etki analizi geri bildirimleri 4 Mart-1 Nisan 2020; kamu istişare süreci ise 22 Temmuz-28 Ekim 2020 tarihleri arasında tamamlanmış olup 2021 yılı içinde Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması Teklifi'nin yapılması beklenmektedir.

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'nın ilk etapta özellikle açıklanan karbon kaçağı riski yüksek çelik, alüminyum ve çimento gibi sektörlerle yönelik oluşturulması beklenmektedir. Ancak bu diğer sektörlerin bu uygulamadan muaf olacakları anlamına gelmemektedir. Aksine diğer sektörlerin de gelişmeleri dikkatle takip edip gerekli düzenlemeleri üretim süreçlerinde uygulamaya geçirmesi önem arz etmektedir.

c) Avrupa Birliği Yeni Sanayi Stratejisi

Avrupa Birliği Yeni Sanayi Stratejisi ile Avrupa Birliği sanayisini iklim-nötr kıta olma ve dijitalleşme ekseninde ikiz-dönüşümle yeniden şekillendirmeyi hedeflemektedir. AB, Yeni bir Sanayi Stratejisi ve önümüzdeki dönem açıklanacak sektörel stratejiler yoluyla küresel rekabetçiliğini kaybetmeden daha yeşil, daha döngüsel ve daha dijital bir AB sanayii hedefine ulaşmasını amaçlamaktadır.

Özellikle enerji yoğun sektörlerin karbon ayak izinin azaltılması için modernize edilmesi ve kaynak yoğun sektörlerin de döngüsel ekonominin teşvik edilmesiyle karbon ayak izinin azaltılması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede sektörel yeni sanayi stratejileri oluşturulmaya başlanmış olup 14 Ekim 2020 tarihinde açıklanan Kimyasallar Stratejisi buna güzel bir örnek oluşturmaktadır.

d) Döngüsel Ekonomi Eylem Planı

2015 yılında 54 aksiyon içeren ilk Döngüsel Ekonomi Planı'nın tamamlanması sonrasında Avrupa Komisyonu yeni Döngüsel Eylem Planı'nı 2020 Mart'ta kabul etmiştir. Yeni Sanayi Stratejisinin bir parçası olan Döngüsel Ekonomi Eylem Planı döngüsel ekonomiyi genel geçer bir konsepte dönüştürmeyi ve ekonomik büyümeyi kaynak kullanımından ayırmayı hedeflemektedir (European Investment Bank, 2020). Döngüsel Ekonomi Eylem Planı kapsamında, kaynak yoğun sektörlerle yoğunlaşan sürdürülebilir ürün inisiyatifi ile üretim aşamasında kaynak kullanımının sınırlandırılması ve yeniden kullanımın teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

Yeni plan, ürünlerin tüm yaşam döngüsünü kapsayan, döngüsel ekonomi süreçlerini teşvik eden ürün tasarımını hedefleyen, sürdürülebilir tüketimi teşvik eden ve kullandığımız kaynakların AB ekonomisinde olabildiğince uzun süre tutulmasını sağlayan girişimleri içermektedir. 35 çözüm önerisinden oluşan planın temel amaçları ise aşağıdaki gibidir:

- Sürdürülebilir ürünleri Avrupa Birliği için bir norm haline getirmek,
- Tüketicileri ve kamu alıcılarını güçlendirmek,
- Döngüsel eylemler için yüksek potansiyele sahip yoğun şekilde kaynak kullanan tekstil, inşaat, gıda, paketleme ve plastik gibi sektörlerle odaklanmak,
- Daha az atık üretimini sağlamak,
- Döngüsellüğün insanlar, bölgeler ve şehirler için çalışmasını sağlamak,
- Döngüsel ekonomide küresel ölçekte öncü olmak.

Bu amaçlara erişebilmek için Döngüsel Ekonomi Eylem Planı kapsamında etkili olması planlanan sürdürülebilir ürün politika çerçevesi gibi farklı araçlar planlanmıştır. Bu araçlar genel olarak incelendiğinde, "kullan-at, hızlı üretim ve tüketim" gibi kavramların yerini "uzun ömürlü ürün tasarımı, sürdürülebilirlik" gibi kavramların alacağı görülmektedir. Döngüsel Ekonomi Eylem Planı'nı uygulamaya koyabilmek amacıyla planlanan araçların genel çerçevesi aşağıdaki gibidir:

- Ürünün tasarımı yoluyla çevresel ayak izini azaltacak kriterler geliştirilmesi,
- Tehlikeli kimyasalların kullanımının sınırlandırılması,
- Üretimde geri dönüşümlü içerik kullanımı için hedefler belirlenmesi,
- Üreticinin ürünün hayat döngüsünün tamamlanmasına kadar geçen süreçte sorumluluklarının artırılması,
- Sürdürülebilirlik/ döngüsellik etiketleri oluşturulması.

AYM kapsamında gerçekleştirilecek eylemlerin enerji, ulaşım, sanayi, finans, gıda ve dijital endüstri piyasaları dönüştürmesi beklenmektedir. Bu çerçevede saptanan hedeflere ulaşılabilmesi için AB mevzuat çalışmaları dahil pek çok alanda çalışmalarına başlamış olup Türkiye olarak bu çalışmaların yakından takibi sağlanmaktadır.

D) Türkiye'nin Avrupa Yeşil Mutabakatı Eylem Planı

2019 yılı Aralık ayında Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın açıklanmasıyla birlikte Türkiye de, en önemli ticari ortağı olan ve Gümrük Birliği nedeniyle diğer ülkelerden farklı bir ilişkisi bulunan ülke grubundaki bu köklü dönüşümü takip etmeye, yeni politika alanları ve stratejiler geliştirmeye başlamıştır. Avrupa Birliği tarafından tüm değişikliklerin açıklanmasını ve buna göre hareket etmeyi beklemek yerine proaktif bir şekilde harekete geçilmiştir.

Ticaret Bakanlığı'nın öncülüğünde; Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı gibi birçok farklı bakanlığın da desteği ve sektörel kurum ve kuruluşlar ile özel sektörün de katkısıyla Avrupa Yeşil Mutabakatı ile oluşabilecek tüm durumların ele alınması ve yaratılabilecek fırsatların değerlendirilmesi çalışmalarına başlanmıştır.

a) Türkiye AYM Eylem Planı Kapsamında Planlanan Faaliyetler

Farklı zamanlarda, farklı paydaşların katılımıyla düzenlenen bilgilendirme ve görüş alışverişi toplantılarından elde edilen çıktılar da dikkate alınarak Türkiye Avrupa Yeşil Mutabakatı Eylem Planı taslağı; ülkemizi etkileyecek 8 ana başlık ve bilinçlendirmeye yönelik faaliyetleri içeren bir başlık olmak üzere 9 ana başlıkta uygun görülen 70 eylemi içermektedir.

İklim Değişikliği ile Mücadele

2021 yılında İklim Değişikliği ile Mücadele başlığı altında Taslak İklim Kanunu ve Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmeliğinin hazırlanması planlanmakta olup henüz Taraf olmadığımız Paris Anlaşması ile ilgili ülke pozisyonumuz çok boyutlu bir şekilde yeniden değerlendirilecektir. 2023 yılında ise iklim değişikliğinin ülkemizdeki biyolojik çeşitlilik ve ekosistemler üzerindeki etkisinin araştırılarak buna yönelik eylemlerin ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

Finansman

Avrupa Birliği, Yeşil Mutabakat Eylem Planı çerçevesinde 1 trilyon avro, Adil Geçiş Mekanizması (InvestEU) kapsamında 100 milyar avro ve Yenilik Fonu çerçevesinde de 10 milyar avro değerinde finansman sağlayacağını belirtmiştir (European Commission, 2020). Bu köklü dönüşüm için gerekli finansman kaynağını ayıran Avrupa Birliği'nin, ikili ilişkilerde bulunduğu ülkeleri aynı finansman imkanlarına sahip olup olmamasına bakmaksızın bu dönüşüme bir anlamda mecbur bırakması söz konusu ülkelerin rekabetçiliğini olumsuz anlamda etkileme riski taşımaktadır.

Bu çerçevede ülkemiz açısından mevcut ulusal finansman imkanlarının etkin kullanımını yanı sıra uluslararası kaynaklardan ya da AB tarafından sağlanan finansmana erişim ve etkin değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

2021 itibarıyla Türkiye'nin yeşil dönüşüme yönelik uluslararası ve AB finansmanına erişiminin geliştirilmesine yönelik girişimler yürütülecektir. Mevcut ulusal finansman imkanlarının daha etkin kullanımı için etkin bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

2022 yılı içerisinde de finansman konusunun ülkemiz teşvik sistemi içinde nasıl konumlandırılabilirliğine yönelik çalışmalar yürütülecek olup 2023 yılı itibariyle de Ulusal Enerji Verimliliği Finansman Mekanizması geliştirilecektir.

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması kapsamında 2021 yılı içinde sektörler bazında etkilerinin çalışılması ve sektörel bazda yapılması gerekenlerin tespit edilmesi planlanmaktadır.

Ülkemizin uygun bir karbon fiyatlandırma mekanizmasına geçişine yönelik çalışmalar kapsamında AB'nin sınırdaki karbon düzenlemesi dikkate alınarak karbon fiyatlandırma konusunda ülke pozisyonunun belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu süreçte, ulusal karbon fiyatlandırma mekanizmasının uygulanmasının sektörler üzerinde yaratacağı maliyetler dikkate alınarak destek mekanizmaları değerlendirilecek olup AB tarafından belirlenecek standartlar çerçevesinde belgelendirme faaliyeti gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmesi de eylem planında yer alacaktır.

Yeşil ve Döngüsel Ekonomi

Döngüsel Ekonomi Eylem Planı Avrupa Yeşil Mutabakatı ile oluşturulan, yeşil ve sürdürülebilir bir ekonomik düzene geçişi öngören bir eylem planıdır. Bu nedenle ülke olarak Avrupa Birliği'nin oldukça fazla önem verdiği bu plan çerçevesinde kısa ve orta vadede atılması gereken adımlar planlanmıştır.

AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planı çerçevesinde gerçekleştirilecek mevzuat değişikliklerine bağlı olarak ülkemiz mevzuatında da uyumlaştırma çalışmaları yürütülecektir.

2021 yılı içinde açıklanması beklenen Sürdürülebilir Ürün Politikasına yönelik bilgilendirme çalışmalarının yürütülmesi, atık suların yeniden kullanılması ve su kaynaklarında kirliliğin azaltılması ile eko-tasarım ve enerji etiketlemesi mevzuatlarına uyum çalışmalarının yürütülmesi planlanmaktadır. Bununla birlikte, 2022 yılı içinde AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planı'na uyumu kolaylaştıracak şekilde bir Türkiye Döngüsel Ekonomi Eylem Planı açıklanacaktır.

AB'nin Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol mevzuatı ile Mevcut En İyi Teknikler Sonuç Dokümanlarını da içeren genel ve sektörel ulusal mevzuat ile birlikte AB Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol mevzuatının uygulanmasına yönelik ulusal eylem planı ve uygulama takvimi 2023 yılında hazırlanacaktır. Tüm bu çalışmalar çerçevesinde de Ulusal Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim Eylem Planı hazırlanacaktır.

Temiz, Ekonomik ve Güvenli Enerji Arzı

Temiz, ekonomik ve güvenli enerji arzının sağlanabilmesi için özellikle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından enerji verimliliği politikalarında gerekli değişikliklerin yapılması ve enerji etkinliğine yönelik projeler geliştirilerek özellikle KOBİ ölçeğindeki firmaların eğitilerek teknik desteğin sağlanması hedeflenmektedir. Ayrıca Yeşil Tarife ve Yenilenebilir Enerji Kaynak Garanti Belgesi (YEK-G Belgesi) ile ilgili farkındalık çalışmaları da yürütülecektir.

Yeşil ve Sürdürülebilir Tarım

AB'nin açıkladığı Çiftlikten Çatala ve Biyoçeşitlilik Stratejileri hakkında bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirilerek, AB'nin tarım ile ilgili ortaya koyacağı yeni mevzuat çalışmaları çerçevesinde uyumlaştırma stratejileri geliştirilecektir. Gıda artık ve atıklarının geri dönüşümünün sağlanması ve tüketici bilinçlendirmesine yönelik bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

Ulaştırma

Ulaştırma alanında 2021 yılı itibariyle Kombine Taşımacılık ve Lojistik Merkezler Yönetmeliği mevzuatının yürürlüğe girmesi planlanmaktadır. AB de kendi içinde demir yolu ve deniz yolunun ön plana çıkarılmasını öngörmüş olup bu çerçevede Türkiye'de de aynı şekilde bir planlama yapılması gerekmektedir.

Elektrikli araç şarj altyapısı konusunda planlama çalışmalarının yanı sıra Yeşil Liman konusundaki projelere de devam edilecektir. 2023 yılına kadar da Ulusal Akıllı Ulaşım Sistemleri Strateji Belgesi ve 2020-2023 Eylem Planı'nın uygulanması da gerçekleştirilecektir.

Diplomasi ve Bilgilendirme

Avrupa Yeşil Mutabakatı ile ilgili diplomatik olarak Nisan ayında AB'ye ülke görüşümüz iletilmiş olup bu görüşe Ticaret Bakanlığı web sayfasından erişilebilmektedir (Ticaret Bakanlığı, 2020). Benzer şekilde 2020 yılı Temmuz ayı sonunda Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması konusunda da görüş bildirim süreci başlatılmış ve ilgili çalışmalar tamamlanarak ülke görüşümüz de AB ile yakın zamanda paylaşılacaktır.

Bakan ve bakan yardımcılarının düzeyinde AB üyesi ülkelerle ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi çerçevesinde temaslar sürdürülmekte olup tüm görüşmelerde AYM konusu gündeme alınmaktadır. AYM'nin Türkiye açısından önemi ve konuyla ilgili beklentiler belirtilmektedir.

Üyesi olunan sektörel çatı kuruluşlarda ülke görüşlerinin yansıtılmasının oldukça önemli olduğu belirtilmiş olup bu kuruluşlara ülke görüşlerinin sektörel anlamda da iletilmesi gerektiği bildirilmiştir. Özellikle gerçekleştirilecek politika değişikliklerine yönelik AB teşvik mekanizmalarından ülke olarak yararlanılması hususunda da görüş bildirilmesine dikkat çekilmiştir.

b) Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın Türkiye Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sektörüne Etkisi

Avrupa Birliği'nin topyekûn bir değişim sürecine girmesi, Türk hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü ihracatını da doğrudan etkileyecek sonuçları beraberinde getirecektir. 11 Mart 2020 tarihinde açıklanan AB Döngüsel Ekonomi Eylem Planı içerisinde sürdürülebilir ürün politika çerçevesi belirlenmiş olup bu kapsamda sürdürülebilir ürün tasarımı, tüketici ve kamu alıcılarının güçlendirilmesi ve üretim sürecinde döngüsellik politikası gibi alt başlıklar belirlenmiştir. Bu çerçevede de sürdürülebilirlik ilkeleri belirlenerek daha dayanıklı, çevreye daha duyarlı üretilen ürünlerin kullanımının teşvik edilmesi gibi hedefler belirlenmiştir. Döngüsel ekonomi eylem planı dahilinde öncelikli sektörler arasında tekstil ve hazırgiyim

sektörü de yer almaktadır. Hazırgiyim sektörü için de 2021 yılında kapsamlı bir AB Tekstil Stratejisi hazırlanarak sürdürülebilir ve dögüsel bir tekstil ve hazırgiyim sektörü yaratılması amaçlanmaktadır.

AB Tekstil Stratejisi ile sürdürülebilir ve dögüsel bir şekilde hazırgiyim ve tekstil sektörlerinin yeniden dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Tekstil ürünleri; gıda, ulaşım ve inşaat sektörlerinden sonra hammadde ve su kullanımı açısından baskı oluşturan dördüncü, sera gazı salımında da beşinci sıradadır. Dünyadaki tekstil ve giyim ürünlerinin sadece %1'inin yeni ürünlere geri dönüştürüldüğü düşünölmektedir. Avrupa Birliğı İstatistik Ofisi Eurostat'tan edinilen verilere göre AB tekstil ve giyim ürünlerinin değer bazında yaklaşık %60'ını AB dışı ölkelerden tedarik etmektedir. Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında sunulan yeni Tekstil stratejisinin sektörel rekabetçiliğı yeniliğı artırması beklenmektedir.

Bu amaçlara ulaşabilmek için Dögüsel Eylem Planı'nın bir parçası olan yeni sürdürülebilir ürün çerçevesi hazırgiyim ve tekstil sektörlerinde uygulanacaktır. Bu politika çerçevesi ile hazırgiyim ve tekstil ürünlerinin sürdürülebilirliğe uyacak şekilde eko-tasarım önlemlerinin alınması, hazırgiyim ve tekstil ürünleri üretiminde zararlı kimyasalların kullanımının kaldırılması ve tüketicilerin sürdürülebilir giyim ürünlerine yönelerek yeniden kullanım ve tadilat hizmetlerine yönelmesi amaçlanmaktadır.

Tüm bu politika değişiklikleriyle birlikte hazırgiyim ve tekstil sektörleri üretim sürecinden ürün yaşam döngüsünü tamamlayıncaya kadar sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulacaktır. Dögüsel Ekonomi Eylem Planı içinde öncelikli sektörler arasında hazırgiyim ve tekstil sektörlerinin bulunması ile AB'nin hazırgiyim ve tekstil ürünlerinin çoğunu AB dışındaki ölkelerden tedarik etmesi gibi bilgiler ışığında bu dönüşümün sadece AB'nin kendi hazırgiyim ve tekstil sektörlerini kapsamayacağı; tedarikçi ölkelerden de bu dönüşüme ayak uydurmasının bekleneceğı öngörölebilmektedir.

Katma değeri yüksek, tasarım odaklı ve yüksek kaliteli hazırgiyim ürünleri ihracatında dünyanın 6.büyük üretici ölkesi olan Türkiye, Türkiye İhracatçılar Meclisi'nce açıklanan 2020 yılı verilerine göre 2020 yılı genelinde toplamda 17,1 milyar dolar değerinde hazırgiyim ve konfeksiyon ürünü ihraç etmiştir. Türkiye'nin genel ticaretinde olduğı gibi hazırgiyim ve konfeksiyon ihracatında da en büyük ticaret ortağı Avrupa Birliğı'dir. 2020 yılında Avrupa Birliğı ölkelerinin payı 12,2 milyar dolar ihracat değeri ile %70,9 olarak hesaplanmıştır. Avrupa Birliğı açısından bakıldığı zaman da Türkiye'nin Avrupa Birliğı'nin hazırgiyim ve konfeksiyon sektöründe üçüncü en büyük tedarikçisi olduğı görölmektedir. Dolayısıyla hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü Avrupa Birliğı ve Türkiye arasındaki ticari ilişkilerin oldukça yoğun olduğı söylenebilmektedir.

Özellikle Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması ile değişecek olan ticari yapı nedeniyle ürünlerin çevre ayak izi üzerinden oluşacak yeni maliyetlerin üreticilere yansıtılması ihtimali göz önünde bulundurularak AB'nin dönüşüm stratejisi paralelinde ulusal sektörel stratejilerin ve yapılanmaların planlanması gerekmektedir. Türk hazırgiyim ve konfeksiyon sektörü geneline bakıldığında çoğunluğunu KOBİ ölçeğinde firmaların oluşturduğı görölmektedir. Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması nedeniyle oluşabilecek yeni maliyetler, halihazırda küçük kar

marjlarıyla faaliyet gösteren bu firmaların rekabet avantajını doğrudan etkileyecektir. Bu nedenle, uluslararası alandaki rekabet avantajının sürdürülebilmesi için gelişmeler olduktan sonra değil, proaktif bir şekilde öngörüler eşliğinde sektörel dönüşümün başlatılması gerekmektedir.

AB'nin üçüncü büyük hazır giyim ve konfeksiyon ürünleri tedarikçisi konumunda bulunan Türk hazır giyim ve konfeksiyon sektörü güncel küresel gündemdeki tüm gelişmelere paralel bir şekilde kendi gündemini ve sektörel stratejisini oluşturmaktadır. İstanbul Hazır giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İHKİB), sektörel stratejik proje ve çalışmalarını özellikle sektörün ihracat kapasitesinin sürdürülebilir bir şekilde ve yapısal değişikliklerle geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Bu çerçevede, İHKİB olarak IPA II projesi ile farklı disiplinleri birleştiren farklı yapılar oluşturulmuş olup AB Dijital Tek Pazar çalışmaları kapsamında ülkemizin de taraf olması ve dijitalleşme ile sektöre katkıda bulunmak hedeflenmiştir. Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortak finanse edilen ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütülen Rekabetçi Sektörler Programı (CSP) kapsamında desteklenen İHKİB, hazır giyim sektörüne dijital dönüşümde öncülük etmeyi hedeflemektedir. 2018 yılında Avrupa Komisyonu tarafından onaylanan ve o zamandan beri devam eden "Tasarımdan Üretime: Türkiye'de Hazır Giyim Sektörünün Dijital Dönüşümü" projesine Ticaret Bakanlığı da eş finansman sağlamaktadır.

10,4 milyon € değerindeki proje, genel işletme giderleriyle birlikte 13,9 milyon € değerine ulaşmaktadır. Araştırma geliştirme alanında İHKİB iştiraki olan EKOTEKS laboratuvarı, sektörün tasarım yönü açısından IPA I projesiyle kurulan İMA ve 1200 m²'lik alana kurulmuş olan dijital dönüşüm merkezi ile üç merkezden bu proje yönetilmektedir. Sahip olunan bütçenin %50'si teknik danışmanlık, %50'si ise makine-ekipman yatırıma ayrılmıştır. İlgili proje yapılanma ve olgunluk dönemine girmiş olup 2021 yılı Temmuz ayında teknik danışmanlık ile sektörle buluşturulması hedeflenmiştir. Bununla birlikte, makine-ekipman kullanımına yönelik proje bileşeni 2021 yılı Temmuz ayından önce yavaş yavaş sektörle buluşturulmaya başlanacaktır.

IPA III kapsamında da sektörün karbon ayak izinin ölçümü ve azaltılması yönünde hazırlanan yeni projede ise özellikle Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması kapsamında karşılaşılabilecek olan yeni regülasyonlara uyum sağlanması, sektörel farkındalık ve iyi uygulamaların tanıtımı amaçlanmaktadır. İHKİB tarafından başlatılan projeye İstanbul Tekstil ve Hammaddeleri İhracatçıları Birliği (İTHİB) de dahil olmuş ve 5 bileşenli proje fişi Avrupa Birliği'ne sunulmuştur. Ayrıca Türkiye İhracatçıları Meclisi içerisinde farklı sektörlerce proje çerçevesinde çalışmalar yürütülmektedir.

Projenin kapsamlı bir şekilde içselleştirilebilmesi için gereken 5 aşama:

1. Karbon emisyonları için politika dokümanının oluşturulması
2. Karbon emisyonlarında kapasite geliştirme faaliyetleri kapsamında İTKİB içinde kurulacak birimle sektörün bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi,
3. Karbon ayak izi ölçüm çalışmaları kapsamında yazılım altyapısının geliştirilmesi
4. Karbon ayak izi hesaplanması, yönetim ve model geliştirme çalışmalarında pilot işletmelere danışmanlık hizmetlerinin sunulması

5. Görünürlük ve bilinç artırma etkinliği

Tüm bu projeler değerlendirildiğinde Türk hazır giyim ve konfeksiyon sektörlerinin, AB'nin öngördüğü değişim ve dönüşüm sürecine paralel bir şekilde dönüşüme hazır olduğu söylenebilmektedir. Sürdürülebilirlik ekseninde dönüşüm sürecine sektörde faaliyet gösteren tüm paydaşları ayırım gözetmeksizin dahil etmeyi amaçlayan sektörlerimiz ülke geneline yayılmış üretim yapısıyla sürdürülebilirlik algısının yaygınlaşmasına da katkıda bulunacaktır.

E) Sonuç

Dünya üzerindeki kaynakların alışılan şekilde kullanımının sürdürülmesinin imkânsız olduğu mevcut verilerle değerlendirildiğinde açık bir şekilde görülmektedir. Geri dönüşü olmayan bir yola girmeden önceki son çıkış olarak, tüm ülkelerin tüm sektörlerini sürdürülebilirlik ve yeşil üretim ekseninde dönüştürmesi "olması arzu edilen" bir gelişmeden ziyade "olması zorunlu" bir gelişmeye dönüşmüştür.

1992 yılında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'yle başlayan ve Paris İklim Anlaşması'na kadar süren iklim değişikliği konusunda uluslararası alandaki çalışmalarda amaçlar ve belirlenen taahhütler iklim değişikliği konusunda ülkelerin niyetlerini ortaya koysa da taahhütlerin yerine getirilmesi konusundaki eksiklikler dikkate alındığında bu çalışmaların yetersizliğini ortaya koymaktadır. Uluslararası sözleşmeler ve anlaşmalar bir anlamda sadece ülkelerin iyi niyet gösterisi olarak ortaya çıkmakta olup bu çalışmaların bağlayıcılığı konusunda taraf ülkeler yeterince çaba göstermemektedir.

Bu çerçevede, Avrupa Birliği 2019 yılı sonunda Avrupa Yeşil Mutabakatı tanıtımıyla birlikte, iklim değişikliği konusundaki pasif ve etkiden uzak niyet bildirimlerinden uzaklaşarak topyekûn bir değişim ve dönüşüm sürecine gireceğini açıklamıştır. Avrupa Birliği AYM ile taahhüt ve niyet bildiriminden eylem ve dönüşüm sürecine geçişi hiçbir bahane olmadan başlatacağını belirtmiş ve bu çerçevede peş peşe eylem planlarını, stratejik değişim ve dönüşümünü başlatmıştır. Döngüsel ekonomi, yeşil dönüşüm, karbon düzenleme mekanizması gibi farklı eylem planları ve politika araçlarıyla yeşil dönüşüm süreci Avrupa Birliği ülkeleri için başlamış durumdadır.

AYM ile gerçekleşmesi öngörülen dönüşüm önceliklendirilen sektörlerle başlatılmış olup tüm sektörleri ve alanları da kapsayacak şekilde yaygınlaşacaktır. Dolayısıyla orta ve uzun vadede tüm sektörlerin dönüşümüyle 2050 yılında Avrupa'nın iklim-nötr kıta olması hedeflenmektedir. Avrupa Birliği kendi dönüşümünü birincil plana koyarken, ikili ilişkilerde bulunduğu diğer ülkeleri de bu dönüşüme entegre edecek şekilde farklı politikalar yürütmektedir. Avrupa Birliği ile siyasal, sosyal ve ekonomik ilişkilerini sağlıklı şekilde sürdürme amacıyla olan ülkelerin stratejilerini AYM'ye paralel şekilde oluşturması bu açıdan önem taşımaktadır.

Bu çerçevede Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda ilgili tüm Bakanlıkların ve ilgili paydaşların katılımında Türkiye AYM Eylem Planı taslağı çalışmaları başlatılmış ve 8 ana başlık, bilinçlendirmeye yönelik faaliyetleri içeren bir başlık olmak üzere 9 ana başlıkta uygun görülen 70 eylem hazırlanmıştır. Döngüsellik ekseninde yeni bir dönüşüm sürecini tüm politikalarına ve

eylem planlarına yansıtmasıyla Türkiye'nin iklim değişikliği konusunda aktif bir yol haritasına sahiptir.

Türkiye'nin AB'nin önde gelen hazırđiyim ve tekstil ürünleri tedarikçisi ülkelerinden biri olması, Döngüsel Ekonomi Eylem Planı'nda bu sektörlerin öncelikli sektörler olarak belirlenmesi ve Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'nın ek bir maliyet yükü getirme ihtimali gibi nedenlerden dolayı AYM Türkiye hazırđiyim ve tekstil sektörlerini doğrudan etkileyecektir. Öngörülebilir bu sonuç çerçevesinde, sektörlerin döngüsel ekonomi ekseninde stratejik dönüşümü birincil öncelik taşımaktadır. Türkiye hazırđiyim ve konfeksiyon sektörünün ulusal ve uluslararası alanda en önemli temsilcisi konumundaki İHKİB, döngüsellik ve yeşil üretim odaklı yeni stratejilerini ve sektörel dönüşüm planlamasını oluşturmuş ve farklı projelerle sektörün dijital dönüşümü ile çevre ayak izinin ölçülerek bu alanda çalışmalar yapılmasına yönelik faaliyetlerine başlamıştır. Hazırđiyim ve konfeksiyon sektörü öncülüğünde başlayan bu gelişimin, ülke geneline yayılmış olan üretim yapısı sayesinde tüm ülkeye yayılması öngörülmektedir.

Dünya için daha geç olmadan, kaynak yoksunluğu nedeniyle ortaya çıkabilecek yeni sorunlara yönelik stratejiler oluşturmak yerine zarardan dönmeye yönelik stratejiler oluşturarak bunun bir yaşam biçimine dönüştürülmesi için AYM iyi bir referans noktası oluşturmaktadır. Bu çerçevede AYM'nin bir zorunluluktan ziyade dönüşüme giden yolda bir fırsat olarak algılanması tüm dünyanın geleceği için önem taşımaktadır.

Gülçin AKTURAN GÜNER – Uzman
İTKİB Hazırđiyim ve Konfeksiyon Ar-Ge Şubesi

Başvurular

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2020, 12 31). *Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi*.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Web Sitesi: <https://iklim.csb.gov.tr> adresinden alındı

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2021, 1 4). *Paris Anlaşması*. Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik

Bakanlığı Web Sitesi: <https://iklim.csb.gov.tr/> adresinden alındı

Dış İşleri Bakanlığı. (2021, 1 4). *BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi*. Türkiye Cumhuriyeti Dış

İşleri Bakanlığı Web Sitesi: <http://www.mfa.gov.tr> adresinden alındı

European Commission. (2020, 1 19). *A European Green Deal*. European Commission Web Sitesi:

<https://ec.europa.eu/> adresinden alındı

European Commission. (2020, 2 15). *Financing the green transition*. European Commission Web

Sitesi: <https://ec.europa.eu/> adresinden alındı

European Investment Bank. (2020). *The EIB Circular Economy Guide*. European Investment Bank.

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC). (2020). *Global Warming of 1.5 °C*.

OECD. (2015). *The Economic Consequences of Climate Change*. Paris: OECD Publishing.

Ritchie, H., & Roser, M. (2020). CO₂ and Greenhouse Gas Emissions.

Ticaret Bakanlığı. (2020, 1 19). *Dış İlişkiler*. Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Web Sitesi:

<https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/avrupa-birligi/> adresinden alındı